

חופש מאת אלי לזר, בלט נס ציונה, רקדנים: מריה סלקטור ומוריהל דבי, צילום: אווה קראסוקה

Hoffesh by Elie Lazar, Ballet Ness Ziona, dancers: Maria Selector, Moriel Debi, photo: Ewa Krasucka

להקת מחול חדשה בנס ציונה: ראיון עם המנהל האמנותי אלי לזר

זוהר בורשטין

ג'ופרי, Joffrey Ensemble Dancers, הקים במדינת ג'ורג'יה שלוחה דרומית של בלט ג'ופרי, ייסד את להקת Lazar Ballet NYC והיה מנהל אמנותי של Montgomery Ballet באלבמה. כעת, לאחר ששב ארצה, לזר ולהקת בלט נס ציונה מתכוננים להציג את חופש, יצירה מחולית לצלילי שיריו של יהודה פוליקר, שתעלה בבכורה עולמית ב־20 ביוני בקרית התרבות בנס ציונה.

לזר התחיל בלימודי מחול בבלט הישראלי, כשהיה בן 17. אחר כך למד בביכורי העתים אצל דורנה לאור. בסוף שנות ה־70 הועסק כשנתיים באופרה הישראלית של אדיס דה פיליפ. הוא פגש שם את אדם פסטרנק מחיפה, שיצר את הכוריאוגרפיה לאופרטה *ברון הצענים*. פסטרנק סיפר לו שהוא עומד להקים להקה בחיפה עם אשתו, אילנה, ולזר עבר להתגורר בביתם כשנה וחצי, עד גיוסו לצבא. בצבא היה לזר אחראי מרפאה חטיבתי בגולני במלחמת לבנון הראשונה. כרקדן צעיר הוא לא סומן בארץ כהבטחה או ככוכב, אבל אדם ואילנה פסטרנק האמינו בו ויחד

משך עשרות שנים הרגילו את קהילת המחול הישראלית לרכז את עיקר פעילותה ולמקד את האנרגיה היצירתית שלה סביב המטרופולין של תל אביב-יפו, עם מרכז סוזן דלל בטבור הפעילות. בשני העשורים הראשונים של שנות ה־2000 צמחה פעילות ענפה בתחום המחול לבמה בכל רחבי הארץ, ובעיקר בירושלים ובבאר שבע. לאחרונה מתפשטת פעילות המחול הבימתי האמנותי גם לפריפריה, לא מעט בזכות התעוררותן של עיריות ורשויות מקומיות והתגייסות לתמיכה כלכלית בתחום.

בעקבות החלטה של עיריית נס ציונה למתג את היישוב כעיר המחול של השפלה הוקמה שם להקת מחול מקצועית. הלהקה מקבלת תמיכה כלכלית ותשתיתית מלאה מעיריית נס ציונה. מנהלה האמנותי הוא אלי לזר, יליד רחובות ששב לישראל לאחר 30 שנות עבודה בארצות הברית, שם רקד כסולן ביצירות מחול קלאסיות ועכשוויות וכן בעבודותיו של ג'ורג' בלנשיין. לזר ניהל את הלהקה הרשמית של בית הספר בניו יורק בלט

אתו ועם תלמידתם איריס אלמוג נסעו ב־1986 לייצג את ישראל בתחרות בינלאומית בג'קסון, מיסיסיפי (Jackson, Mississippi) בארצות הברית.

אחרי התחרות החליט לזר להישאר בארה"ב. קודם לכן לימד במחנה קיץ מטעם הסוכנות. הוא הכיר שם משפחה יהודית מניו ג'רסי ועבר להתגורר בביתה. הוא לקח שיעורים בלהקת הבלט המקומית של ניו ג'רסי ובבתי ספר ידועים בניו יורק, ולמד באופן אישי אצל דייוויד הווארד (Howard). כעבור זמן קצר פנה אליו פטר אנסטוס (Anastos), שהיה המנהל האמנותי של בלט גארדן סטייט ובלט סינסינטי. אנסטוס יצר עם מיכאיל ברישניקוב את המופע המצולם *Baryshnikov in Hollywood*, שעליו קיבל את פרס האמי (Emmy). הוא הציע ללזר תפקיד של רקדן ראשי בלהקת Garden State Ballet בניו ג'רסי. זאת היתה ראשיתה של קריירה מצליחה, שבה רקד כסולן בבלטים קלאסיים ועכשוויים. לזר הופיע ברבות מיצירותיו של ג'ורג' בלנשיין, ובהן *Allegro Brilliant, Donizetti Variations, Who Cares? Sylvia, Stars and Stripes, Tarantella*.

בכל תקופת שהותו בארה"ב שמר לזר על קשרים עם מורים ועם מנהלי להקות בישראל. אחד מהם היה דוד דביר, שהזמין אותו לתת שיעורים בקורסי קיץ לתלמידי תלמה ילין החל משנת 2010. לזר ניצל את היכולת שניתנה לו כמנהל הלהקה הרשמית של בית הספר של בלט ג'ופרי ושלוחת

רקדן: יואב בוסידן והלהקה, צילום: אווה קראסוקה
Dancer: Yoav Bosidan and company, photo: Ewa Krasucka

בלט ג'ופרי בג'ורג'יה, ואת קשריו עם הקהילה היהודית, כדי לממן ביקורים של תלמידי מחול ישראלים בקורסי קיץ ובהשתלמויות בארצות הברית.

בין 2011 ל־2014 עסק לזר בפיתוח מגמת מחול באוניברסיטת טרוי (Troy University) באלבמה, וכשסיים את העבודה חזר לישראל. בשלב מסוים נשקלה מועמדותו לניהול הבלט הישראלי, אבל בסופו של דבר הוא נענה לפנייתם של ראש עיריית נס ציונה ומנכ"ל קרית התרבות בעיר והחל בהקמתה של להקת מחול חדשה בעיר. לזר מצטייר כמנהל בעל חזון כוללני של מחול, שרואה בבלט הקלאסי אמנות שאפשר להנגיש לקהל הרחב בלי להתפשר על איכות אמנותית. בעבודתו ככוריאוגרף הוא רואה חלק משליחות של יוצר המחויב לקהל, לקהילה ולחברה שבה הוא פועל.

"כשהייתי מנהל אמנותי של בלט מונטגומרי הצלחתי לחבר בין הקהל והקהילה, שראתה במחול אמנות מגוונת, שיש בה לא רק שמלות טוטו או מחול אוונגרדי. זה אולי יפה, אבל משעמם", אומר לזר. "כמובן, אם אתה עושה רק היפהפייה הנרדמת ושודד הים אתה מקבל טעם אחד בלבד. הרקדנים מסוגלים לקחת את הגוף שלהם וליצור טרנספורמציה מדהימה. אנשים פתאום נרגשים מהחוויה שבנאדם אחר מסוגל ליצור בשבילם. הקהל התפתח".

האם ליוצרים יש אחריות לחנך את הקהל ולהגיע אליו?

"אני מאמין בזה. אני לא יכול להגיד שזאת מחויבות של כל יוצר. יש אנשים שיוצרים מכיוון שהם חושבים שזה הייעוד שלהם, ולא משנה אם הרבה אנשים יאהבו אותם או רק בנאדם אחד. אם אנשים מחליטים שהם גאונים וזאת הסיבה שבגללה כדאי לחוות את היצירה שלהם, אף על פי שהקהל לא מבין, זה משהו אחר. המחויבות גם מגיעה ממקום מאוד אישי. אני מייצג את עולם המחול ויש לי התחייבות אישית לכך שהקול שלי ייצור אצל אנשים אחרים יכולת להתחבר".

מה עשתה לך ארה"ב?

"בארץ רק אמרו לי למה אני לא אצליח. 'אתה נמוך, אתה כזה ואולי כזה'. בארה"ב הסתכלו ישר וכל הזמן אמרו לי מה כן יש לי. יש לי קפיצה גבוהה, רגליים חזקות, טכניקה, התלהבות, מוסיקליות. מזה שאף אחד לא רצה שאני אעבוד בארץ, פתאום מישהו רוצה לתת לי משכורת והכל, ואני מגרד את הראש ואומר: עכשיו אני רקדן ראשי?! היה לי מאוד מוזר. התחלתי להיכנס לעולם המחול בעיניים פתוחות. אפילו לא הייתי מוכן להפסיק לרנע. רק ארבע שנים אחרי שהגעתי לארצות הברית חזרתי בפעם הראשונה לארץ. ההורים שלי לא ידעו מה אני עושה. הם חשבו שיום אחד אני אחזור עם זקן וג'ינס קרוע ואסתכל עליהם ככה... זה נשמע להם כמו סיפור: איך זה קרה לבחור מרחובות שהתחיל בגיל 17? הם הגיעו לארצות הברית ב־1990 ואני הופעתי בניו יורק עם סולנים מ־American Ballet Theatre, עם הבלרינה סינטיה גרגורי (Gregori). ההורים שלי אפילו לא ידעו מי רקדה על הבמה לידי. לקח לי הרבה זמן אחר כך להבין מי אני וכמה מזל היה לי".

האם עבדת עם ג'ורג' בלנשיין באופן אישי?

"לא יצא לי לעבוד אתו, אבל בלהקה שבה עבדתי כרקדן ראשי רקדתי ביצירות של בלנשיין. היתה לי הזכות לעבוד עם אדוארד ויללה (Villella), שבלנשיין יצר בשבילו הרבה ריקודים. מבחינת היכולת הפיסית הייתי דומה לאדוארד. אחד הדברים שהפליאו אותי היה כשהבנתי שבלנשיין לא עובד כרונולוגית. כשהוא שמע מוסיקה, הוא התחבר לחלק שרצה שיהיה ה־highlight ואחר כך בנה את כל היצירה סביבו. רובנו מתחילים מהתחלה, אמצע, סוף. כל אחד מוצא את הדרך האמיתית שלו.

"אחד הדברים המקסימים בקריירה שלי קשור לדואט טרנטלה (1964), שבלנשיין יצר לווייללה ולפטרישה מקברייד (Mcbride). הופעתי באיטליה כרקדן אורח עם New York City Ballet ורקדתי את הדואט. מבקרים מרומא באו לראות אותי ואמרו שמאז שראו את ויללה רוקד, אני הייתי הכי קרוב אליו. הסטנדרטים שאנחנו מציבים לעצמנו הם הסטנדרטים של האנשים שרקדו לפנינו באותם תפקידים. העניין הוא לא רק לרקוד עוד פעם את אודט־אודיל באגם הברבורים, אלא לרקוד זאת אחרי אליסיה מרקובה (Markova), נטליה מקרובה (Makarova) וסינטיה גרגורי. משווים אותך לאנשים שבאו לפניך. להגיע לאיטליה ושמישהו ברומא, שלא מכיר אותך, יגיד לך שאתה הזכרת לו את ויללה – זה מה שנותן לך את הכוח להאמין בייעוד שלך".

האם ראית את עצמך כרקדן ישראלי?

"כשרקדתי לא חשבתי שאני רקדן ראשי ישראלי... גיליתי את החשיבות של זה כשמשפחות יהודיות שבאו לראות את ההצגה ראו בתוכנייה שנולדתי בישראל והתגאו בכך".

התנערות מהלאום?

"חונכתי וגדלתי בארץ, אבל לא קיבלתי כאן תמיכה. זה עורר בי רצון להוכיח את עצמי. בתחרות בארה"ב חוויתי שאנשים רואים בי כישרון, והכישרון יכול להוביל אותי לקריירה שלא חלמתי עליה בארץ. זה ניתק אותי תת־הכרתית מהארץ. לא הרגשתי שאני מייצג לאום שלא נתן לי תמיכה. זה השתנה כשהייתי מורה וכוריאוגרף ונוצרו לי קשרים עם תלמידים מישראל".

שבועות. מבחינת המבנה הכלכלי של הלהקה, יש ראייה שונה מאשר בארץ. הלהקה מבוססת על כסף שהיא יכולה לגייס, כסף שנכנס ממכירת כרטיסים וסיבובי הופעות."

איך זה משפיע על הבחירות האמנותיות?

"ללהקה אין זמן לעשות חזרות כמו שיש ללהקה כמו שלי בנס ציונה. יש לי משכורות רק לשישה שבועות. איך בשישה שבועות אני יכול לגבש לי פרמיירה? זה באיזשהו מקום לא בריא לרקדנים, כי הדרישה הפיסית מהם מאוד קשה. אבל יש גם צד חיובי, כי אנחנו לא יכולים לבזבז זמן. אני צריך להיות מוכן, להיות אחראי לחזרות. גם האנשים במשרד יודעים שהם צריכים להגיע, כי מצפים מהם בזמן מסוים למלא את התפקיד".

זה עושה אותך יותר יצירתי?

"ללחץ הזה יש פלוסים ומינוסים. בתור אמן אתה לומד לפתור בעיות. כמנהל אמנותי, פתרון בעיות הוא היכולת הכי גדולה שלך. אם אתה לא מסוגל לפתור בעיות, אתה שוחה או טובע בים של לחצים. זה לא שאם יש יותר מדי זמן אתה פחות יצירתי, אבל אם יש לך יותר מדי זמן אתה יכול באיזשהו מקום לשכוח שיש לך התחייבות".

איך זה להתחיל הכל מחדש בארץ?

"ראיתי שתי אפשרויות. האחת - להיות מנהל אמנותי של להקת מחול מבוססת. האפשרות השנייה היתה ליצור משהו ייחודי. בספטמבר קיבלתי את ההצעה מנס ציונה ובנובמבר 2014 התחלתי לחפש רקדנים, וזה לא היה קל. לפעמים אמנים מפחדים להאמין, מפחדים לתת הזדמנות. גם לא מאמינים שמהו יקרה בנס ציונה. היתה המון סקפטיות".

ספר על העבודה החדשה שלך...

"שם היצירה הוא חופש. לא עבדתי עם קבוצה של רקדנים ישראלים בארץ ולא ידעתי למה לצפות. ראיתי אותם בשיעור וידעתי - זה יכול להסתובב, זה יכול לקפץ... אבל לא ידעתי עד כמה אני יכול להאמין בהם וכמה הם יאמינו בי. נכנסתי לתהליך היצירה מתוך רצון לא להגיע עם קונספט מוקדם, כי לא ידעתי איזו תמיכה תהיה לי. אני זקוק לזמן, לראות לאן הקשר הזה יילך. היו גם אילוצים, שבגללם לא יכולתי להתחיל עם כל הרקדנים באותו זמן. הייתי צריך להיות מוכן לאווירה שתוביל את התהליך ולא דווקא שאני אשלוט בה. לשלוט זו החלטה, זה לא שחרור. הייתי צריך להיכנס למערכת עם חופש מסוים. הרעיון לשם העבודה עלה כאשר יצאתי לרחוב וראיתי שני ילדים שרצו, אחות ואח. הילדה קראה לילד, 'חופש'. אני לא יודע אם לילד באמת קוראים חופש..."

"חשבתי על ארה"ב, ועל זה שיצאתי לחופשה ממקום העבודה שלי באוניברסיטה, מה שאיפשר לאמן אחר לקבל את מקום העבודה הזה. מהוויתור שלי על מקום מסוים התחיל כל הרעיון של חופש. לאו דווקא במובן המקובל של freedom, של אני חופשי, אלא מה קורה כשאתה מסיים את תקופת הילדות ואתה מוכן לתת לה ללכת הלאה, להיות אחראי למעשים שלך. היכולת לתת לחופש את המקום שבו הוא נמצא.

"אני גאה ושמח להיות פה".

זוהר בורשטין היא מורה לבלט קלאסי ולתולדות המחול באולפן בת דור באר שבע. לימדה בלט במסגרות מגוונות בישראל ובארצות הברית. בוגרת לימודי כתב התנועה Benesh של האקדמיה המלכותית למחול ובעלת תואר ראשון במחול ובחינוך באוניברסיטת Surrey, בשיתוף עם האקדמיה המלכותית למחול. ילידת באר שבע, נשואה +1.

אתה מרגיש שהבאת תלמידים מישראל לארצות הברית כי היתה לך תקשורת יותר טובה עם אנשים מהארץ?

"היתה לי האפשרות. מצאתי את המקום שבו אני יכול להשפיע. ב-30 השנים שבהן הייתי בחוץ לארץ, אף פעם לא קיבלתי שום הזמנה מהארץ. אנשים שהכירו אותי ידעו מה אני עושה, ידעו על ההצלחה שלי. רקדנים ישראלים באים עם יכולת פיסית. לא מדובר בהכרח דווקא ביכולת קלאסית, אבל יש איזשהו אינסטינקט ריתמי בגוף. יש משהו מאוד כיפי בישראלים. יכול להיות שזה בגלל החיבור בין מזרח ומערב.

"כשהגעתי למונטגומרי מאוד התלהבתי. הפעם הראשונה שפגשתי את חברי הקהילה היהודית שם היתה באירוע שבו הם גייסו תרומות לישראל. זאת גם היתה הפעם הראשונה שבאמת ראיתי אנשים שמדברים בגאווה

בלט נס ציונה, רקדנים: תכלת הרים ויגור מנשיקוב, צילום: אווה קראסוקה
Ballet Ness Ziona, dancers: Tchelet Har Yam and Igor Menshikov, photo: Ewa krasucka

על מדינת ישראל ועל המחויבות של הקהילה להביא את הכסף הדרוש. כשאתה גדל בארץ אתה שומע על אנשים שיש להם את החזון הזה, אבל אתה אף פעם לא פוגש אותם. פתאום ראיתי את הברק בעיניים והבנתי את החשיבות של קהילות שקיימות מחוץ לישראל, כמה חזקות הן וכמה הן מרגישות את החיבור עם מה שקורה בארץ. אני, בדרך שלי, אמרתי להם: אתם דואגים באמת שיהיו מקלטים, אבל בסופו של דבר כל הביטחון הזה צריך לגרום ליכולת להגיע לאיזשהו תענוג וחיזוק אישי".

כיצד אתה מתאר את הפעילות של הלהקות בארה"ב?

"להקות בארה"ב עובדות לפי עונות. הן לא עובדות 52 שבועות בשנה. עונה מקובלת של להקה מקצועית אורכת בין 26 שבועות ל-40 שבועות. יש להקות שמוציאות תקציב של מיליון דולר בשנה ועובדות 34-32